

Op 22 maart 2006 organiseerde de werkgroep onderwijskunst een netwerkbijeenkomst waar aandacht was voor schoolontwikkeling én het exemplaar Anne Frank. Gert van Toor schreef een verslag en legt een link met zijn eigen ervaringsproces in de praktijk van alledag.

Verslag van de netwerkbijeenkomst over Anne Frank

Onderwijskunst zien én doen

Op woensdagmiddag 22 maart 2006 zijn enkele leerkrachten afgereisd naar *Driestar educatief* in Gouda voor een netwerkbijeenkomst over onderwijskunst. Ik was ook van de partij.

Schoolontwikkeling

Na de ontvangst werd de opening verzorgd door Willemieke Reijnoudt. Daarna volgde een korte lezing door Bert Kalkman over onderwijskunst. Het viel op met welke gedrevenheid en bezieling er werd gesproken. Dit is niet iets wat even voorbereid is. Nee, dit is doorleefde taal. Dit is ook gerijpte taal. Dat was merkbaar aan de eerlijke, open structuur van vertellen: openleggen wat de achterliggende gedachte is, maar ook aangeven welke kritiek er gegeven is. Die kritiek werd ook onderbouwd weerlegd!

Wat sprak me zo aan? Het gaat om het *gewone* waar de kinderen (en wij) mee te maken hebben in het dagelijks leven. Maar tegelijkertijd om een wereld die zich *ogenschijnlijk* op een bepaalde manier voordoet, maar waar een hele wereld achter zit. Een wereld die je je kunt inleven door er dingen in te ontdekken! Wat gaat er dan veel open voor de kinderen, wat worden hun harten geraakt!

Dit gaat natuurlijk veel dieper dan een prachtige uitleg over een onderwerp. Dit vraagt *betrokkenheid* op een onderwerp. Er werd daarom door Bert Kalkman ook gezegd dat het onderwerp eigenlijk vraagt: wat ga je met mij doen?

Dat vraagt voor een schoolteam wel de nodige afspraken en inzet. Maar ook hierbij geldt weer: raak je verwonderd over het effect van onderwijskunst bij de kinderen en bij jezelf?

Je hebt elkaar onherroepelijk nodig. Onderwijskunst kun je niet helemaal alleen doen. Dat is ook niet goed. Neem elkaar mee!

De betrokkenheid op een onderwerp kan zo diep gaan dat de principiële waarden en normen gaan *leven*! De leerkracht laat de kinderen beleven en spelen.

Je moet als leerkracht goed voorbereid zijn: je 'stuurt' je leerlingen als een coach in een gesprek over het onderwerp. Je stuurt hen door vragen te stellen, maar dan wel vragen rond één centraal probleem of één centrale vraag.

Bert Kalkman verzekert dat dit geen hype in het onderwijs is, maar dat je een proces ingaat dat een duurzame verandering is. Kinderen willen immers graag veel te weten komen. Maar het is de kunst om

het de dingen zelf zó te laten inleven en doorleven dat ze als het ware één worden met het onderwerp. Ze worden zelf de hoofdpersoon die voor vragen en problemen komt te staan en die tot ontdekkingen komt!

De praktijk: Anne Frank

Heel duidelijk werd deze achtergrondinformatie bewaarheid toen we in groepen uiteen gingen en een voorbeeld zagen van onderwijskunst: het exemplaar over Anne Frank.

Twee gedreven jongens, Matthijs Guijt en Bas Villerius, vertelden ieder aan een groep hoe zij dit exemplaar hebben uitgevoerd in groep 7 en 8 van het basisonderwijs.

Zoals altijd ga je afwachtend zitten. Hoe zal dit gaan? Wat voegt het toe aan wat ik al weet? Nou, daar was ik snel achter: ik werd 'meegenomen' in de geschiedenis, naar de oorlogsjaren 1940-1945. We kregen een stukje uit het dagboek van Anne Frank te horen, met de vraag: hoe moet zij zich gevoeld hebben toen zij dit opschreef? We analyseerden het stukje en probeerden de mens achter de schrijver te ontdekken. Heeft Anne zich meer Jood of Nederlander gevoeld? Al pratend en denkend vormden we ons beelden van de werkelijkheid.

De beelden van borden met 'Voor Joden verboden' of juist 'Toegang alleen voor Joden' spraken boekdelen. Wat moet dit voor haar en hen betekend hebben! De spanning werd intens toen het dagboek abrupt eindigde. De vraag kwam meteen: wat gebeurde er? De bladzijden uit het boek *Sterre kinderen* van Clara Ascher-Pinkhof gaven een droevig relaas. De woorden vormden beelden van de gebeurtenissen in Westerbork.

Alles wordt in dit exemplaar op een zo reële manier naar voren gebracht dat je wel *moet* voelen wat het voor Anne en andere Joden geweest moet zijn. Dit laat je niet los!

Door middel van het exemplaar konden we ons een beetje inleven in wat onderwijskunst losmaakt in een aantal dagdelen. Een intensieve beleving van een onderwerp!

Ontboezeming

Als afsluiting van dit verslag wil ik eindigen met een ontboezeming. Het moet me werkelijk van het hart. Ik werk al 24 jaar in het onderwijs. Maar ik

kom erachter dat ik nog zo weinig snap van wat er in die hoofdjes van die kinderen omgaat. In het leerproces ben ik zo'n uitermate belangrijke factor. Het verwondert me dat ik daarin een plaatsje heb *gekregen*. Ik ben nodig voor de leerlingen en dus nog lang niet uitgeleerd.

Wat zó mooi is: ik mag zoveel samen doen met de kinderen. Samen ontdekken, samen verdergaan, samen verwonderen, samen ontdekken dat we nog zo weinig weten en ook samen tot de conclusie komen wat God – onverdiend – gegeven heeft. Hoe machtig is dan die God, Die dat alles geschapen heeft en nog laat gebeuren als de Almachtige en Onderhouder van deze wereld.

Onderwijskunst zien is nog een heel andere ervaring dan onderwijskunst doen. Iets kan ik toepassen bij rekenen en taal: ontdekken hoe je iets oplost, ontdekken hoe de taal in elkaar zit en hoe je zelf ook taal kunt weergeven.

Maar veel meer ervaar ik het als ik zelf een exemplaar met de klas uitvoer. Dat heb ik de afgelopen maanden mogen doen. Ach, in mijn ogen was het maar een beetje uitproberen, met vallen en opstaan. Maar het maakte wat los bij de kinderen! We ontdekten en beleefden met elkaar dingen die we nog nooit eerder hadden meegemaakt. Voorbeelden? Samen op reis met Jan Huigen van Linschoten naar Goa en zelf marktkoopman/vrouw spelen! Samen het schip weer laden met specerijen. Allerlei verschrikkingen meemaken op de terugreis en samen overleggen hoe we verder moeten. Of wat te denken van het probleem van het schilderen van licht en donker met Rembrandt? Wat

dacht die man toch? Hoe kwam hij toch aan zulke schilderstukken? Hoe moet jij jezelf natekenen met spiegel, lamp en vetkrijt? Wat moeilijk, maar ook wat leerzaam om zelf uit te voeren. En wat aangrijpend als de persoon van Rembrandt zich in z'n hart laat kijken!

En nu heb ik een stukje van 'Willem van Oranje' uitgevoerd: wat aangrijpend als hij steeds weer keuzes moet maken. 'Wat moet ik doen om mijn volk te helpen?' Aangrijpend ook hoe kinderen reageren: boos of juist heel voorzichtig, duidelijk of juist schuchter. Ook die kinderen die nooit veel zeggen, maar toch ook uitgenodigd worden om met oplossingen te komen. Het gaat om Willem van Oranje z'n *leven*!

Onderwijskunst doe je niet zomaar even. Je moet ook steun vinden bij je collega's. Met hen kun je ervaringen delen en ideeën opdoen. Fijn als een team besluit met elkaar te starten.

Onderwijskunst vraagt ook om creativiteit. Als kinderen steeds maar weer moeten schrijven en schrijven in een Itinerario (reisverslag – red.) vinden taalzwakke leerlingen dit best moeilijk. Voor hen zijn weer andere activiteiten aansprekend.

Ik hoop dat onderwijskunst velen zal prikkelen de uitdaging aan te gaan en kinderen tot een rijkere, waardevoller ontdekking te laten komen dan ze nu al mogen zien.

Is dat dan geen onderwijs vol verwondering voor de God van hemel en aarde?

'Ik werk al 24 jaar in het onderwijs. Maar ik kom erachter dat ik nog zo weinig snap van wat er in die hoofdjes van die kinderen omgaat.'